

KATERA GORA NA KOROŠKEM JE MONS JUNENSIS?

ANTON SVETINA

Med koroškimi zgodovinarji velja splošno mnenje, da je hrib Sv. Eme južno od kraja Globasnice tista gora, po kateri se imenuje vsa dolina južno od Drave od Pliberka do Doberlevasi Podjunska dolina. V knjigi Eberharda Kranzmayerja Ortsnamenbuch von Kärnten, 2. del, 1958, je ime Podjunska dolina opisano takole: »Jauntal, tudi Jaunfeld, slovensko Podjunska dolina, v sl. narečju tudi Junsko polje ali Dravsko polje. V 10. stol. Junotal, v 11. stol. Juna. Na hribu sv. Eme, na starem Junonskem hribu, so našli rimsko-keltsko svetišče Augusta Jovenna; vsi ti kraji se tako imenujejo po istoimenskem keltskem božanstvu Jovenu«.

Ali pa je zgodovinsko dokazano, da je hrib sv. Eme resnično Mons Junensis? V arhivu ljubljanske nadškofije sem našel na listine, ki dokazujejo, da je bil v starih časih hrib sv. Katarine nad Šmihelom pri Pliberku tista gora, ki je nosila naslov Mons Junensis. V škofijskem arhivu je ohranjena listina o ustanovitvi beneficija sv. Katarine. Ta beneficij je ustanovil 16. novembra 1404 takratni šmihelski župnik Ivan iz Marenberga. Listina ima nadpis: »Copia litterarum foundationis beneficii S. Catharinae in Monte Junensi (podčrtal A. S.) supra Parochiam S. Michaelis prope Pleiburgi«, kar pomeni v prevodu: »Prepis pisma o ustanovitvi beneficija sv. Katarine na Junonski gori nad župnijo sv. Mihaela pri Pliberku«.

V neki drugi listini v škofijskem arhivu je zabeleženo, da je cesar Friderik III. bil ustanovitelj beneficija sv. Katarine pri Šmihelu in beneficija sv. Janeza Krstnika v Pliberku. Cesar Friderik III. je namreč leta 1461 ustanovil ljubljansko škofijo in dodelil tej škofiji tudi prazupnijo Šmihel pri Pliberku z vsemi tej župniji pripadajočimi vikariati. Že pri ustanovitvi ljubljanske škofije si je cesar pridržal tudi prezentacijsko pravico čez vse župnije na Koroškem, ki so bile inkorporirane ljubljanski škofiji, in tudi čez vse obstoječe beneficije v teh župnijah. Zato je beneficij sv. Katarine v listinah imenovan beneficium caesareum. Pravico za predlaganje novega beneficiata pa je imel samostan v Doberlivasi, ki so ga imeli v svoji posesti do leta 1601 menihi avguštinci, od tega leta dalje pa jezuiti.

Dne 24. januarja 1661 je cesar Leopold I. izdal za beneficij sv. Katarine prezentacijsko listino na ime Leonarda Jali, magistra filozofije, župnika v Globasnici, na predlog rektorja celovškega jezuitskega kolegija, ki je bil obenem prošt jezuitskega samostana v Doberlivasi. Leonard Jali pa ni dolgo užival tega beneficija, ker je leta 1662 umrl. Za njegovega naslednika je bil postavljen tako kot župnik v Globasnici kakor tudi kot beneficiat sv. Katarine Jakob Rormeister, poznejši dolgoletni mestni župnik in slovenski pridigar pri cerkvi sv. Duha v Celovcu. Kmalu

Šmihel pri Pliberku na Koroškem

potem, ko je Rormeister prevzel ta beneficij, je prišlo med njim in med tedanjim vikarjem župnije Šmihel Primožem Peerom do spora. Rormeister je namreč šmihelskemu vikarju prepovedal vmešavanje v cerkvene račune beneficija, v kar se je imel vikar za upravičenega po predpisih ustanovne listine tega beneficija. Te pravde, ki se je vlekla več let in je prišla pred najvišjo tedanjo sodno instanco, dvorno komoro v Gradcu, tu ne bom podrobneje opisal. Pač pa je iz glavne tožbe, ki jo je vložil Primož Peer na škofijski ordinariat v Ljubljani, razvidno tole: »Primuž Peer, vicarius ad S. Michaelem in Juna contra Jacobum Rormaister, beneficiatum ad S. Catharinam Vallis seu Montis Junensis« (podčrtal A. S.).

V dokaznem postopku te tožbe pa piše generalni vikar ljubljanske škofije Filip Terpin pravnemu zastopniku Jakoba Rormeisterja, odvetniku dr. Herculesu v Celovcu, med drugim tole: »... Fundatico dictae Capellae S. Catharinae (alias dicere fuisse quondam Junonis ecclesiam, unde dicitur Monticulus ille in qua sita est, *Mons Juna vel Junensis* (podčrtal A. S.), et inde tota vallis vocata Junensis) semper habita pro filiali ecclesia, quam nunc dictus adversarius attentat a parochia exaltare...«, kar bi se glasilo v slovenskem prevodu takole: »... Po ustanovni listini imenovane kapele sv. Katarine (sicer so govorili, da je bila nekoč Junonino svetišče, zaradi česar se imenuje tudi hribček, na katerem stoji, hrib Juna ali Junonski hrib, in odtod se vsa dolina imenuje Podjunska) se je ta kapela imela vedno za podružnično cerkev, ki jo imenovani nasprotnik hoče sedaj odtrgati od župnije...«

Po zgoraj prikazanih listinah sodim za dovolj dokazano, da je bil v srednjem veku in še do 18. stoletja hrib sv. Katarine nad Šmihelom pri Pliberku tista gora, ki je nosila naslov Mons Junensis in ne hrib sv. Eme pri Globasnici. Tu se nam nehote odkrivajo tale vprašanja:

1. Od kdaj nosi hrib sv. Eme naslov Mons Junensis?

2. Zakaj so imenovali hrib sv. Eme Mons Junensis?

3. Zakaj je dobil hrib sv. Katarine naziv Mons Junensis?

Na prvo vprašanje ne bo mogoče prej odgovoriti, preden ne bodo pregledani dokumenti o tem v koroških arhivih, predvsem v arhivu samostana v Doberlivasi ter deželnega in škofijskega arhiva v Celovcu. Dvomim tudi v navedbe Eberharda Kranzmayerja v uvodu tega članka, da so hrib sv. Eme imenovali Mons Junensis po keltskem božanstvu Jovenu. Nisem etimolog, zdi se mi pa, da morajo besede Juno ali Juna biti nekaj drugega kot beseda Jovenus. Mnenja sem, da so hrib sv. Katarine imenovali Mons Junensis po kakem rimskem božanstvu in ne po keltskem. Sicer pa prepuščam odgovor na prvo vprašanje koroškim zgodovinarjem.

Tudi na drugo vprašanje je brez poznanja virov težko odgovoriti. Ali so goro sv. Eme imenovali Mons Junensis zato, ker so tam našli arheologi rimsko svetišče? Ali morda zato, ker je bila svetnica Ema koroška rojakinja? Ali pa je dalo povod za tako preimenovanje sovraštvo, ki ga že dolga desetletja gojijo in podpihujejo velenemško usmerjeni krogi koroškega prebivalstva zoper svoje sodeželane, koroške Slovence?

Tudi na tretje vprašanje bo težko že danes pozitivno odgovoriti. E. Kranzmayer navaja, kakor je zgoraj zabeleženo, da se je Podjunska dolina že v 10. stoletju tako imenovala. Kolikor mi je znano, so bila na gori sv. Katarine arheološka izkopavanja in so trenutno tam našli le keltske in starslovenske grobove.

OPOMBA

Vsi listinski viri, ki so zgoraj prikazani, se hranijo v fasciklih 67/3, 162/1 in 162/9 kapiteljskega arhiva nadškofije v Ljubljani.

